

Vabariigi Valitsuse 23. augusti 2021. a korralduse nr 305 „COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud“ muutmise seletuskiri

1. Sissejuhatus

Korralduse eesmärk on kehtestada COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud piirangud ja meetmed.

Korralduse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Riigikantselei ning Terviseameti ametnikud.

2. Korralduse sisu

Korraldus kehtestatakse nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse § 28 lõike 2 punktide 1–3 ja 5 ning lõigete 5 ja 6 alusel ning arvestades sama paragrahvi lõiget 8.

Käesoleva korraldusega kehtestatakse täiendavad kontrollimeetmed SARS-CoV-2 viiruse leviku takistamiseks ja sellest tuleneva haiglakoormuse vähendamiseks.

Korralduse kohaselt saavad edaspidi kontrollitud tegevustes osaleda SARS-CoV-2 viiruse vastu vaksineeritud või COVID-19 läbipõdenud. Erinevalt varasemast ei võimaldata tegevustes osalemist enam antigeen-RTD või RT-PCR testi tulemuste alusel. Nakkuse piiramise eesmärgi kõrval on olulisel kohal vähendada raskelt haigestuvate isikute arvu. Kuna vaksineerimata või läbipõdemata isikute raskelt haigestumise risk on oluliselt kõrgem ning samas on vaksineerimata isikute hulk väiksem kui vaksineeritute või COVID-19 haiguse läbipõdenud isikute hulk, on põhjendatud piirata just nende ligipääsu tegevustele, kus neil on oht haigestuda.

Lisaks täpsustatakse hajutatuse ja maski kandmise nõuet. Korraldus näeb ette, et avalikus siseruumis vastutab hajutatuse nõude tagamise eest edaspidi tegevuse eest vastutav isik. Maski kandmine on üldjuhul isiku vastutus, kuid avalikus siseruumis toimuva tegevuse korral, kus on ette nähtud maski kandmise kohustus, vastutab kohustuse täitmise eest samuti tegevuse eest vastutav isik. See tähendab, et näiteks teenusepakkuja või kaupleja, kelle müügi- või teenindusalal isik ei kanna maski, peab suunama isiku maski kandma või mitte lubama teda müügi- või teenindusalale.

Samuti kitsendatakse senist maski kandmise nõuet, mille kohaselt oli isikutel kohustus kanda kaitsemaski või katta nina ja suu. See on vajalik selleks, et tõhusamalt saavutada maskide kandmise kohustuse eesmärki tõkestada nakkushaiguse COVID-19 epideemilist levikut ning kaitsta inimeste elu ja tervist. Mask vähendab võimalust, et läheduses kõhivalt inimeselt jõuab viirus pritsmetega terve inimeseni koguses, mis põhjustab nakatumise ja haigestumise.

Korralduse kohaselt on edaspidi nõutud üksnes kaitsemaski kandmine. Kaitsemaskiks peetakse tavamõistes nii meditsiinilist kaitsemaski kui ka muid hingamisteede kaitsevahendeid, näiteks isetehtud maski. Kaitsemaskina ei lähe arvesse sall, torusall, krae või muu ese, millega nägu kaetakse, mis ei ole selgelt disaini ja materjali poolest mõeldud kaitsemaskina kasutamiseks. Eelkõige mõeldakse kaitsemaski all nõuetele vastavat meditsiinilist maski. Maskinõude täitmiseks ei loeta enam visiiri kandmist. Maskinõue loetakse aga täidetuks respiraatori kandmisel.

Maskide tüüpe saab liigitada kolmeks:

1. Mittemeditsiinilised kaitsemaskid (kogukonnas kasutatavad kaitsemaskid, isetehtud maskid) on isetehtud või kaubanduses saadaolevad kaitsemaskid. Enamasti on need valmistatud erinevatest tekstiilmaterjalidest (riidest) või muudest materjalidest. Mittemeditsiinilised maskid peavad vastama standardile CWA 17553:2020 või 237 CWA 17553:2020. Lisaks tuleks meele pidada, et isetehtud mask peaks vastu pidama 5 pesutsükli, minimaalse temperatuuriga 60°C. Samuti ei või mittemeditsiinilisel maskil olla sissehingamis- ja/või väljahingamisklappe.

2. Meditsiinilised kaitsemaskid on maskid, mis on mõeldud eelkõige selleks, et kaitsta patsienti meditsiinilise protseduuri ajal. Maskid vastavad ka Euroopa standardis EN 14683:2019 määratletud nõuetele.

3. Filtreerivad poolmaskid kaitsevad väliskeskkonnas leiduvate osakeste eest. Filtreerivaid poolmaske jaotatakse klassideks selle järgi, kui hästi need filtreerivad. FFP2 klass tähendab, et see filtreerib 95% osakesi, mille läbimõõt on 0,3 µm ehk 0,0003 millimeetrit või enam. FFP3 kaitseklassi mask filtreerib vähemalt 99% õhus leiduvatest osakestest.

Mittemeditsiiniliste maskide kasutamisel tuleks eelistada selliseid, mis vastavad standardile CWA 17553:2020 või 237 CWA 17553:2020. Mittemeditsiinilise maski puhul on oluline silmas pidada, et see ei ole sama efektiivne kui meditsiiniline mask ega takista samaväärselt viiruse levikut, küll aga võib koos teiste ennetavate meetmetega vähendada nakkusriski.

Meditsiinilist maski võib mittemeditsiinilise kaitsemaskiga asendada n-ö terve, COVID-19 riskirühma mittekuuluv tavainimene, kes ei hoolda ega ravi COVID-19 haigestunut.

Hajutatuse nõude, kaitsemaski kandmise nõude ja COVID-19 tõendi kontrollimise ja teiste nõuete puhul on tegemist majandustegevuse piiramisega, mille õiguslik alus tuleneb NETS § 28 lõike 2 punktist 5, lõike 5 punktidest 1 ja 3 ja lõikest 8, mille kohaselt võib eriti ohtliku nakkushaiguse leviku tõkestamiseks Vabariigi Valitsus sulgeda asutusi ja ettevõtteid või piirata nende tegevust või kehtestada muid liikumisvabaduse piiranguid.

Piirangute rakendamine muudetud kujul ning teiste piirangute ja meetmete jätkamine, mida käesoleva korraldusega ei muudeta, on tõhus ning proportsionaalne meede, et tagada inimeste elu ja tervis ning rahvatervise ja tervishoiusüsteemi toimepidevus. Vabariigi Valitsus kehtestab piiranguid ja meetmeid, mis on praeguses olukorras proportsionaalsed nakkuse levikuga ja mille eesmärk on vähendada nakkuse leviku suurenemise riski.

Piirangute ja meetmete kehtestamise lähtekoht on, et SARS-CoV-2 põhjustatav COVID-19 on nakkushaigus, mis levib inimeselt inimesele piisknakkusena, peamiselt lähikontaktil nakkusohtliku inimesega. Viirust on võimalik saada nakatunud inimesega lähikontaktis olles, hingates sisse viiruse osakesi¹, või saastunud pindade ning nt saastunud käte kaudu. Viirus levib paremini halvasti ventileeritud, suure inimeste hulgaga ja ülerahvastatud siseruumides, kus viibitakse pikema aja vältel. Arvestada tuleb, et aerosoolid (viiruse osakesed) võivad püsida õhus pikema aja vältel ning liikuda enam kui 1 meetri kaugusele. Mida lähemal inimesed üksteisele on, seda tõenäolisem on viiruse levik.

¹ <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-how-is-it-transmitted>

Samuti on SARS-CoV-2 viirusega nakatumise oht õues, kus viibitakse paljude inimestega lähedases kontaktis. Peamiselt levib viirus välisõhus (üritustel) kontaktiga saastunud pindade kaudu. Õhukaudse leviku risk on madalam kui siseruumides².

Käesolevas korralduses ettenähtud muudatuste tegemisel lähtutakse hüppelisest nakkuse levikust ning suurest haiglaravi vajajate arvust. 41. nädala (11.–17. oktoober) jooksul lisandus 7999 haigusjuhtu. Seisuga 18. oktoober 2021. a on viimase 14 päeva haigestumus 100 000 elaniku kohta 1087,2. Terviseamet ennustab järgmistel nädalatel kasvu jätkumist. Võrreldes 41. nädalaga suurenes uute juhtude arv 23,9% võrra.

Jätkuvalt kasvab haigestunute arv vanuserühmades 5–9 ja 10–14 aastat ning nende vanemate seas vanuses 35–39 ja 40–44 aastat. Suurem kasv oli vanusrühmas 80 aastat ja vanemad (62% võrra), 70–74 aastat (54% võrra) ja 20–24 aastat (38% võrra). 42. nädalal on oodata keskmiselt umbes 1400 nakatunut päevas ja 10 000 nakatunut nädalas. Alates septembrist 2021. a kasutusel oleva riskimaatriksi järgi, mis arvestab hospitaliseerimist, on koroonaviiruse leviku riskitase kõrge. Eestis on riigisisene epideemiline levik ning võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eesti epidemioloogiline olukord üks halvimaid. Paralleelselt kõrge haigestumisega on Eesti elanike hulgas vaksineerimisega hõlmatud üks Euroopa madalamaid.

41. nädalal registreeriti 124 sisse toodud haigusjuhtu, nende osakaal moodustas 2% juhtudest, mille kohta on andmeid nakatumispaiga kohta. Võrreldes eelmise nädalaga on sisse toodud juhtude osakaal vähenenud. 41. nädala sisse toodud haigusjuhud on seotud reisimisega 25 riigis. Kõige rohkem haigusjuhte on endiselt seotud reisimisega Türgis, Soomes ja Venemaal.

Haigestunute kasvu foonil kasvab haiglaravi vajavate inimeste arv, seda eriti eakate inimeste seas. Seisuga 18. oktoober 2021. a viibib haiglaravil 408 COVID-19 patsienti, neist intensiivravil 33 patsienti, juhitalval hingamisel 17. Seejuures ainuüksi 41. nädalal hospitaliseeriti 348 inimest (võrreldes 40. nädalaga suurenes 43,8% võrra). Sellele eelneval, 40. nädalal, hospitaliseeriti 242 inimest (võrreldes 39. nädalaga suurenes 21,6% võrra). Hospitaliseeritute 72% olid vaksineerimata isikud (jäi samaks kui 39. nädalal). Seisuga 18. oktoober 2021. a on haiglaravil olevate patsientide keskmine vanus 69 aastat, 60-aastaste ja vanemate isikute osakaal moodustab 75,5%. Surve tõttu haiglatele on haiglatele antud 19. oktoobri 2021. a seisuga suunis piirata plaanilist ravi ja rakendada vähendatud koosseisuga kiirabibrigaade.

Ilma lisapiirangute rakendamiseta võib oodata, et haiglaravi vajavate inimeste arv tõuseb lähipäevadel kuni 450ni, oktoobri lõpuks kuni 500ni ja novembri keskpaigaks kuni 600ni (maksimaalne võimekus on hinnanguliselt 700). Haiglatesse jõuavad peamiselt vaksineerimata inimesed. Hetkel haiglaravi vajavatest inimestest (413) on vaksineerimata 247, mis moodustab kõikidest haiglaravi vajavatest inimestest 59,8% (neist sümptomaatilise COVIDi tõttu 207 inimest), ning vaksineerimiskuur on pooleli 12, mis moodustab kõikidest haiglaravi vajavatest inimestest 2,9% (neist sümptomaatilise COVIDi tõttu 4 inimest). Samuti on suurem valdavalt vaksineerimata isikute hulgas. 41. nädalal suri COVID-19 tõttu 30 inimest, neist 70% ei olnud vaksineeritud.

Terviseamet soovib oma 18. oktoobri 2021. a olukorra hinnangus kehtestada rangemad ühiskondlikud meetmed viiruse leviku kontrollimiseks. Vabariigi Valitsust nõustav teadusnõukoda soovib samuti kehtestada lisameetmeid viiruse leviku tõkestamiseks.

² <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/more/science-and-research/surface-transmission.html>

18. oktoobri 2021. a seisuga on Eestis vaksineeritud 772 500 (58,13%) inimest, kellest vaksineerimiskuur on lõpetatud 729 190 (54,87%) inimesel.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 1 muudetakse punkti 4 alapunkti 21 sõnastust, et see oleks kooskõlas Vabariigi Valitsuse 28. mai 2021. a korralduse nr 212 „Karantiini kehtestamine COVID-19 haiguse diagnoosiga või positiivse testi tulemusega isikutele ja nende isikutega lähikontaktis olnud isikutele“ punkti 4 alapunktis 10 kehtestatava³ kooliõpilastele ettenähtud lihtsustatud karantiinikorruga.

Korralduse nr 212 muudatusega laiendatakse lihtsustatud karantiinikorda ka huvikoolides osalemisele, millest tulenevalt ei ole põhjendatud riigipiiri ületamisel kehtestada kitsama ulatusega isolatsioonikorda, kui seda on lähikontaktsuse korral kehtestatav karantiin. Seega peab piiriületuse järel järgima samu nõudeid, mis on kehtestatud nimetatud karantiini nõudeid sätestavas korralduses.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 2 täpsustatakse vastutust tagada hajutatud avalikus siseruumis ning maski kandmise korda.

Kehtiva korralduse punkt 7 näeb ette, et avalikus siseruumis võib viibida ja liikuda hajutatult. Seejuures ei ole täpsustatud, kes vastutab nõude täitmise eest. Järelevalvet teostava Terviseameti ja ametiabi korras kaasatava Politsei- ja Piirivalveameti kogemus on näidanud, et praktikas on see loonud olukorra, kus hajutatuse nõuet ei järgita piisavalt. Üksikisikutel puudub selge suunis, millist distantsi peaks avalikes siseruumides hoidma, ning samas ei ole tegevuse eest vastutavatel isikutel otsest kohustust järgida, et alal või ruumis, kus tegevust läbi viiakse (sh kauplemine, teenuste pakkumine) ei viibiks ebamõistlikult palju inimesi või et nad ei koguneks selliselt, et tekib vahetu kontakt mitmete inimeste vahel.

Käesoleva muudatusega ei teki tegevuse eest vastutaval isiku järelevalvepädevust, vaid ta vastutab nõuete rikkumise eest olukorras, kui tema läbiviidava tegevuse raames ei täideta hajutatuse nõuet. Nõude täitmist on tegevuse eest vastutaval isikul võimalik tagada, suunates isikuid järgima hajutatuse nõuet, või sellest keeldumise korral mitte lubama neil tegevuses osaleda.

Kui säte sisaldab kohustust tagada hajutatud, kaitsemaski kandmise kohustust või muid ettevõtja, ürituse korraldaja või teenuse osutaja mõjuvõimused olevalid nõudeid, siis on see kohustus nõuet täita nimetatud isikul, kes teenust osutab või majandustegevust läbi viib või üritust korraldab. Teistel isikutel, näiteks klientidel on kohustus kanda maski. Klientidel või muudel isikutel ei ole mõjuvõimu tagada näiteks hajutatuse nõuet inventari paigutamisega ruumis, seega on see kohustus ruumi valdajal või omanikul. Teenuse osutaja või ürituse korraldaja peab juhtima isikute tähelepanu nende vastavasisulisele kohustusele ning tagama tingimused, et teenuse kasutajatel oleks võimalik korraldusega kehtestatud tingimusi täita.

Sellest tulenevalt nähakse korralduses ette, et punktis 7 sätestatud hajutatuse peab tagama tegevuse eest vastutav isik. Tegevuse eest vastutava isiku alla kuuluvad mh ürituste korraldajad, teenuste pakkujad, kauplused, toitlustusettevõtted jt. Seejuures ei kehtestata korraldusega täpset vahemaad. Hajutatuse tagamine tähendab, et tagada tuleb, et isikute grupid või üksikisikud ei

³ Korralduse nr 212 muudatused on kavandatud vastu võtta samal ajal käesoleva korraldusega 21.10.2021.

viibiks üksteisele liiga lähedal ning vahetus kontaktis. Vahetu kontakt inimeste vahel, kes tavapäraselt koos ei viibi, suurendab nakkuse leviku võimalust ning ei taga nakkusohutust.

Sarnaselt kehtiva korraga ei kehti piirang koos liikuva või viibiva perekonna kohta või juhul, kui nimetatud tingimusi ei ole mõistlikult võimalik tagada.

Käesoleva korraldusega täpsustatakse maski kandmise kohustust.

Punkti 8 sõnastust muudetakse selliselt, et avalikus ruumis on isikud kohustatud kandma kaitsemaski. Kehtivast korraldusest jäetakse välja fraas „või katma suu ja nina“, mis võimaldas kasutada mh visiire või esemeid, mille materjal ja eseme tegumood võimaldavad inimesel käsi kasutamata seda vajaliku aja näokattena kasutada, näiteks kaelussallid, mis püsivad nina ja suu ees, kui need ette tõmmata. Uuringud on näidanud, et nina ja suu katmine vähendab viiruse levikut. Suurim kõigist seni tehtud uuringutest hõlmas ligikaudu 350 000 katsealust.⁴ Maskikandmise tõkestav efekt viiruse levikule saavutati nimetatud uuringus siiski meditsiiniliste maskidega, kusjuures näo katmine (sh isetehtud maskidega) andis üksnes minimaalse efekti.

Samuti täpsustatakse tervislikel põhjustel maski kandmisest vabastatuse alust nõudega esitada sellekohane arsti väljastatud tõend.

Pidades silmas kõrget koroonaviiruse riskitaset ning asjaolu, et maski kandmise kohustuse eesmärgiks on kaitsta kandjat teiste nakkusohutlike isikute levitatava viiruse eest ning kaitsta terveid isikuid nakkusohutliku maskikandja levitatava viiruse eest, on eesmärgipärane nõuda just vaid maski kandmist ning mitte võimaldada selle asendamist muude esemetega, mille kasutegur ei ole samaväärne.

Maski kandmist koroonaviiruse SARS-CoV-2 leviku tõkestamise lisameetmena toetavad ka teadusuuringud⁵. Näiteks on jõutud järeldusele, et viiruse ülekandumise risk meditsiiniliste ja N95 respiraatorite kandmisel väheneb keskmiselt viis korda. Mittemeditsiinilistel (puuvillast, sünteetilisest materjalidest jms) näomaskidel võib mitme hiljutise uuringu kohaselt olla soodsaid filtreerivaid omadusi, mis on võrreldavad meditsiiniliste näomaskidega, sõltuvalt materjalist, kihtide arvust, koostisest ja kujust.

Erinevates teadusartiklites on toodud esile, et kohustuslikul maski kandmisel on oluline mõju haigestumise ja suremuse näitajatele. Näiteks USA-s tehtud teadusuuringus leiti, et töökeskkonnas rakendatud maskikohustus vähendas nädalas haigus- ja surmajuhtude juurdekasvu vähemalt 10% võrra. Samuti leiti Kanada andmete põhjal, et kohustuslik maski kandmine vähendab nädalast juhtude arvu 20–22% võrra⁶.

Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC) soovib deltatüve leviku taustal tõhustada mittefarmatseutiliste meetmete kasutamist, nagu näiteks distantsi järgimine, maskide

⁴ The Impact of Community Masking on COVID-19: A Cluster-Randomized Trial in Bangladesh. Kättesaadav: <https://www.poverty-action.org/publication/impact-community-masking-covid-19-cluster-randomized-trial-bangladesh> (20.10.2021).

⁵ European Centre for Disease prevention and Control. Technical report. „Using face masks in the community: first update Effectiveness in reducing transmission of COVID-19.“

⁶ <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01394-0>

kandmine siseruumides ja kogunemistel, kus kohtuvad nii alaealised kui ka nooremad täiskasvanud⁷.

Erinevate uuringute kohaselt tagab kõige kindlama kaitse FFP1-3 mask ning seejärel meditsiiniline mask. Kõige viimasel kohal on terviseohutuse seisukohalt suu ja nina katmine⁸. Muude esemete nagu sallide, torusallide, kraede, visiiride jms puhul ei pruugi eseme suu ja nina ees kandmine hoida ära viiruse levikut. Esiteks on selliste esemete materjalide varieeruvus väga suur. Tavapärane torusall on tihti ühekordne liibuv materjal, mis ei püsi kindlalt suu ja nina ees ning mille toime ei ole teada. Teiseks ei olda selliste esemete kasutamisel suu ja nina katmiseks piisavalt hoolsad nende käitlemisel. Salli või torusalli, mida samal ajal kantakse kaela ümber ning korduvalt kätega puututakse, tõmbamisel suu ja nina ette on suur risk kanda viirusosakesed kätega näokattena kasutatavale esemele. Samuti ei rakendata tavapäraselt selliste esemete suhtes vajalikke puhastamisnõudeid ega kasutada neid ühekordsena. Seetõttu on põhjendatud, et käesoleva korraldusega jäetakse välja suu ja nina katmise võimalus.

Lisaks on see vajalik õigusselguse huvides ning järelevalve tõhustamiseks. Järelevalve teostamisel ei hakata seejuures tegema täpset analüüsi, millisele standardile mask vastab või millisest materjalist see on tehtud, vaid veendutakse visuaalsel vaatlusel, kas isik kannab disaini ja materjali üldiste omaduste poolest maski.

Lisaks punktis 8 sätestatud nõudele kanda maski avalikus siseruumis sõltub maski kandmise kohustus sellest, kas punktis 10 on sätestatud III osa ehk kontrollitud tegevusele rakendatavate nõuete kohaldamine või mitte. Kui tegevusvaldkondades ei ole III osa kohaldamist ette nähtud, siis tuleb punktis 8 sätestatud nõudeid täita. See tähendab, et tegevustes, kus ei kontrollita COVID-tõendit, kehtib maski kandmise nõue. Selliste tegevuste puhul on kohustatud tegevuse eest vastutav isik tagama maski kandmise nõude täitmise. Seda on võimalik teha, suunates maski mittekanvaid isikuid maski ette panema, pakkudes maske tasuta või tasu eest kohapeal ning vajaduse korral keeldudes maski mittekanvaid isikuid lubama tegevuses osaleda.

Isik, kes keeldub maski kandmast ette nähtud kohas, tuginedes tervislikele põhjustele, peab korralduse kohaselt esitama sellekohase tõendi. Terviseameti ja Politsei- ja Piirivalveameti järelevalve käigus on ilmnenu, et tervislike põhjuseid kasutatakse põhjendusena olukordades, kus on põhjendatud kahtlus, et vastavat alust tegelikult ei esine. Samas puuduvad järelevalve teostajatel efektiivsed meetmed aluse esinemise kontrollimiseks. Sellest tulenevalt on korraldusega pandud tõendamiskoormis isikule, kes vastavale alusele tugineb.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 3 täiendatakse korraldust punktiga 8¹, mis koondab maskikandmise kohustuse kohta kehtivad erandid loeteluna. Sellise sätte mõte on luua õigusselgust ning muuta korraldus adressaatidele lihtsamini mõistetavaks.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 4 muudetakse punkti 10 alapunktide 1 ja 2 sõnastust.

Alapunkti 1 täiendatakse erandiga, mille kohaselt ei kohaldata III osas sätestatud nõudeid täienduskoolitusele ja sellega seotud eksamitele, mis on vajalikud kvalifikatsiooni omandamist tõendava tähtjalise tunnistuse saamiseks, kuna teatud juhtudel on töötamise eelduseks vastava

⁷ Threat Assessment Brief: Implications for the EU/EEA on the spread of the SARS-CoV-2 Delta (B.1.617.2) variant of concern. 23 Jun 2021

⁸ <https://scienctaskforce.ch/en/policy-brief/clarification-on-face-mask-types-architecture-quality-handling-test-and-certification-procedures/>

kvalifikatsiooni tõendava tähtajalise tunnistuse olemasolu
(vt <https://www.kutsekoda.ee/reguleeritud-kutsed/>).

Eriti merenduses, aga ka lennunduses ja avamereenergeetikas on rahvusvahelise reeglistikuga sätestatud, et selleks, et omada õigust sel ajahetkel töötada, peab töötajal lisaks kutsele olema ka sel hetkel kehtiv n-ö kutse (kvalifikatsiooni) kinnituskirjeldus. See dokument väljastatakse tähtajalisena (tavapäraselt maksimaalselt 5 aastat) ja kui selle kehtivus on läbi, siis inimene töötada ei saa ja peab selle uuendama. Kutse (kvalifikatsiooni) kinnitus väljastatakse ainult juhul, kui isik läbib teatud praktilise iseloomuga hindamised ja harjutused. Lisaks reguleeritud kutsetele kuuluvad erandi alla ka autojuhtide ameti- ja täiendkoolitused ning ohtliku veost vedava autojuhi ADR-koolitused. Seetõttu ei rakendata piiranguid sise- ja välistingimuste täienduskoolitusele ja sellega seotud eksamitele, mis on vajalikud kvalifikatsiooni omandamist tõendava tähtajalise tunnistuse saamiseks. Aga ka nimetatud juhtudel tuleb lähtuda üldpõhimõttest vähendada kontakte ja kasutada usaldusmeetmeid nagu maski kandmine ja desinfitseerimisnõuete täitmine.

Alapunkti 2 täiendatakse viitega professionaalsetele sportlastele, kes treenivad ja võistlevad sportmängu meistriliiga klubi või spordialaliidu all. Sportmängude meistriliigades ja individuaalalade koondistes on kõrge sportliku tasemega sportlasi, kellel ei ole töösuhet spordiklubi või spordialaliiduga, aga kes esindavad spordiklubi, spordialaliitu või Eesti koondist samadel põhimõtetel ja eesmärkidel nagu töösuhetes olevad sportlased.

Põhjuseks on enamasti asjaolu, et spordiorganisatsioonil ei ole piisavalt ressursse, et sõlmida sportlastega lepinguline töösuhe ning maksta töötasu kõigile sportlastele. Erand töösuhet mitteomavatele sportlastele on oluline, et tagada sportlaste võrdne kohtlemine spordiklubis või spordialaliidus ning meistriliiga sportmängude klubide omavaheline võrdne kohtlemine.

Samuti on erandit vaja, et väiksema eelarvega sportmängude meistriliigade klubid saaksid jätkata meistriliigas osalemist võrdselt teiste klubidega, kellel on piisavalt rahalisi vahendeid kõigile mängijatele töötasu maksmiseks. Töösuhet mitteomavate sportlaste riskianalüüsi koostamisel lähtutakse samadest põhimõtetest nagu punkti 14 alapunktis 4 viidatud tööandja töökeskkonna riskianalüüsi koostamisel.

Nakkusohutuse tagamiseks peab üheks riskide maandamise meetmeks olema sportlaste regulaarne testimine. Kui kõik meistriliiga klubid või koondise tasemel sportlased ei saa tavapäraselt treenimist ja võistlemist jätkata, siis loob see ebavõrdse olukorra meistriliiga klubide vahel ning halvendab Eesti sportlaste konkurentsivõimet rahvusvahelisel tasandil.

Erandit ei ole võimalik laiendada harrastussportlastele, harrastusspordivõistlustele ega liikumisharrastusüritustele.

Korralduse punkti 1 alapunktis 5 on ette nähtud tehniline muudatus, millega jäetakse välja viide punktile 15 tulenevalt asjaolust, et käesoleva korralduse punkti 1 alapunktiga 7 5 tunnistatakse punkt 15 kehtetuks.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 6 muudetakse punkti 14 alapunkti 2 selliselt, et edaspidi kohalduvad erand ka isikutele, kelle vaktsineerimine ei ole võimalik tervislikel põhjustel, ning seda tõendab vastav arsti otsus.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 7 tunnistatakse kehtetuks kehtiva korralduse punkt 15.

Muudatusega jäetakse korraldusest välja riigisiseste piirangute osas tegevustes osalemine SARS-CoV-2 testi negatiivse tulemuse alusel.

Korralduses ettenähtud kitsendus piirab vaksineerimata isikute ja nende, kes ei ole COVID-19 haigust läbi põdenud, osalemist kontrollitud tegevustes ehk tegevustes, üritustel ja teenustel, kus osaleb rohkem isikuid ning kus on suurem tõenäosus viiruse levikuks. Isikud, kes on vaksineerimata ja lähevad üritustele, on suuremas nakatumisohus kui vaksineeritud või haiguse läbipõdenud isikud. Isegi kui vaksineerimata isik tõestab testi alusel, et tema ise ei ole nakkusohtlik, siis teised üritusele tulnud isikud võivad olla talle ohtlikud – asümptomaatilised viirusekandjad. Seetõttu immuunkaitset mitteomavad isikud üritustel enam osaleda ei saa.

Korralduse eesmärk on tagada, et mida rohkem isikuid on vaksineeritud, seda avatum saab olla ühiskond, väheneb koormus haiglatele, plaanilisele ravile ning koormus majandusele. Selleks on vajalik vältida vaksineerimata isikute võimalikku rasket haigestumist, et tagada tervishoiusüsteemi toimepidevus ning taastada haiglate normaalne toimimine ja plaaniline ravi.

Seda toetab asjaolu, et vaksineerimata inimesel on enam kui kaheksa korda suurem tõenäosus COVID-19 nakatudes haigust raskelt põdeda⁹ ja seetõttu sattuda haiglasse. Seetõttu saavad korralduses sätestatud tegevused olla turvalised üksnes isikutele, kes on vaksineeritud või COVID-19 haiguse läbi põdenud. Kellel vastavat immuunkaitset ei ole, neile ei ole need kohad turvalised.

Seetõttu peavad isikud, kellel puudub immuunkaitse, vältima kuni 10. jaanuarini 2022. a. toitlustuskohti, kino, teatrit või muid asutusi. Toitlustuskohtades säilib erand kaasamüügiks ning COVID-19 tõendit ei küsita kaubanduses ning avalikel jumalateenistustel ning teistel usulistel talitustel. Korralduse eesmärk on takistada viiruse levikut mittevaksineeritute seas. Isikud, kes ei ole vaksineeritud või COVID-19 haigust läbi põdenud, peaksid igal võimalusel kandma kaitsemaski kohtades, kus kogunevad teised isikud, sealhulgas kohtades, mis ei ole avalikud kohad. Samuti peaksid nimetatud isikud vältima igasugu vältimatuid tarbetuid kontakte teiste isikutega, sest risk nakatuda ning sattuda haiglaravile on suur.

Seeläbi kaitseb riik isikute tervist ja elu kahest aspektist. Esiteks kaitseb korralduses ettenähtud piirang vaksineerimata isikuid endid, sest väheneb nende tõenäosus nakatuda ja oht, et need isikud ise aktiivselt nakkust edasi kannaksid. Teadusnõukoja liikme ja Tartu Ülikooli matemaatilise statistika professori Krista Fischeri andmete kohaselt on vaksineerimata isikul ja sellel, kes ei ole COVID-19 haigust läbi põdenud, neli korda suurem tõenäosus koroonaviirusega nakatuda kui vaksineerimata inimesel.¹⁰

19. oktoobri 2021. a seisuga on TEHIK-u andmete alusel raskelt haigestunutest ja haiglaravi vajavatest COVID-19 nakatunutest 59,8% vaksineerimata ja 41. nädalal COVID-19 tõttu surnud isikutest 70% ei olnud vaksineeritud. See näitab, et vaksineeritusel on oluline roll tagamaks, et nakatumise korral ei haigestu isikud sedavõrd raskelt, et vajaksid haiglaravi.¹¹

⁹ Vaksineeritud nakatuvad ja kannavad viirust edasi – kas vaktsiinid on ikka tõhusad? Vaksineerimisega seotud hirmud, müüdid ja faktid. Kriis.ee 28.09.2021. Kättesaadav: https://kkk.kriis.ee/et/kkk/covid-19-vaksineerimine/vaksineerimisega-seotud-hirmud-muudid-ja-faktid#content_q10070602 (19.10.2021).

¹⁰ Samas.

¹¹ Samas.

Teiseks aitab selline korraldus vähendada koormust haiglatele, sest raskelt haigestunud, kellele on vajalik osutada spetsiaalselt ravi ning rakendada täiendavaid meetmeid, on vähem. Tänu sellele on võimalik tagada iga abivajaja, sõltumata tema meditsiinilisest probleemist, ligipääs arstiabile.

Meetme vajalikkus tuleneb praegusest suurest survest tervishoiusüsteemile, mida mõjutab oluliselt madal vaktsineerituse tase.

Nakkuse leviku piiramise kõrval on käesoleva korralduse muudatuste fookuses just raske haigestumise vältimine. Eesti teadlased on avaldanud korduvalt seisukohta, et SARS-CoV-2 viiruse näol on tegemist väga kiiresti leviva viirusega, mis tõttu sellest n-õ täielik vabanemine ei ole realistlik,¹² ning ainus viis tagada praeguse parima teadusliku teadmise juures inimeste tervise kaitse on vaktsineeritus.¹³ Sellest tulenevalt on põhjendatud ühelt poolt vaktsineerimise edendamine, kuid teiselt poolt nende isikute kaitseks, kes ei ole ennast vaktsineerinud ning kellel on oht raskelt haigestuda, piirata suurema haigestumiskõrval isikute osavõttu tegevustest, kus võib olla nakatumise oht.

Meede mõjutab ennekõike neid, kes ei ole korralduse kehtimise ajaks end vaktsineerinud või COVID-19 haigust läbi põdenud. See grupp kahaneb järjest. 19. oktoobri 2021. a seisuga on üle poole Eesti elanikkonnast ennast vaktsineerinud (54,87%). Seejuures ei ole alla 12-aastastel lastel ning isikutel, kes on COVID-19 läbi põdenud, võimalik ennast vaktsineerida. Viimane grupp on aga saavutanud läbipõdemise kaudu immuunsuse. Sellest tulenevalt on mõõdukas piirata tervise kaitse eesmärgil nende isikute osalemist tegevustes, kes nakatuvad ja kannavad viirust edasi kergemini, haigestuvad suurema tõenäosusega raskelt ning kelle hulk on ajas kahanev.

Samas on oluline märkida, et vaktsineerimata isikutele ei piirata esmatarbeteenustele ligipääsu. Isikud, kes ei ole vaktsineeritud, saavad jätkuvalt soetada meelepäraseid kaupu ning tarbida olulisi teenuseid. Piiratakse ligipääsu just sellistele tegevustele, mis ei ole esmatähtsad, kuid mille raames võib esineda hõlpsasti nakatumist.

Ringkonnakohus on määruskaebuse lahendamisel asjas 3-21-2030/10, milles kaebuse esitaja nõudis esialgse õiguskorra raames korraldusest nr 305 tulenevate nõuete rakendamata jätmist tema osas, osutanud, et kohtu hinnangul on „inimeste elu ja tervis ning tervishoiusüsteemi jätkusuutlik toimimine kaalukamad õigushüved kui kaebaja võimalus tarbida temale vajalikke teenuseid ilma tõendit esitamata. (...) Üks inimene saab oma õigusi ja vabadusi kasutada niivõrd, kui võrd see ei ohusta teise inimese õigusi ja vabadusi (põhiseaduse § 19 lg 2).“

Käesolev korraldus lähtub samuti arusaamast, et selleks, et tagada abivajavate isikute ligipääs arstiabile, on vajalik ajutiselt piirata teiste isikute võimalusi tarbida meelelahutust ning osaleda seltskondlikes tegevustes. Eelkirjeldatud võimaluste piiramine on praegust kriitilist epidemioloogilist olukorda ja tervishoiualase hädaolukorra väga kõrget riskitaset arvestades mõõdukas.

¹² Professor Lutsar: koroonaviirus on tagasi – peame õppima sellega elama. PM Tervis, 5.10.2020. Kättesaadav: <https://tervis.postimees.ee/7078347/professor-lutsar-koroonaviirus-on-tagasi-peame-oppima-sellega-elama> (19.10.2021).

¹³ Merits: delta tüve levikut aitab vähendada iga vaktsineeritud inimene. ERR 25.08.2021. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1608317510/merits-delta-tuve-levikut-aitab-vahendada-iga-vaktsineeritud-inimene> (19.10.2021).

Eestis on viimasel 14 päeval 100 000 inimese kohta 1102 nakatunut. Euroopas on Eesti sellega 5. kõige kõrgema nakatumise näitajaga riik.¹⁴ Võrdluseks on Lätis 100 000 inimese kohta 1342 nakatunut.

Läti valitsus otsustas 8. oktoobril 2021. a kehtestada riigis alates 11. oktoobrist 2021. a kolmeks kuuks eriolukorra. Eriolukorra raames kehtestati, et siseruumides toimuvatel üritustel tohivad osaleda vaid COVID-19 vaktsineeritud ja läbipõdenud isikud, piirati asutuste lahtiolekuaegu ja osalejate arvu. Vähendati oluliselt mittevaktsineeritud isikutele kättesaadavate teenuste hulka ning maksimaalselt tuleb rakendada kaugtööd. Vaktsineerimata isikuid ei tohi siseruumides toimuvatele eraüritustele koguneda rohkem kui 10 ning väliüritustele rohkem kui 20. Lubatud on osaleda usuüritustel sise- ja välistingimustes, kasutada ühistransporti ja saada postiteenust. Toitlustusasutustes on vaid kaasaostmise võimalus.

Lisaks Lätile on asunud ka näiteks Prantsusmaa piirama testi tulemuse alusel teenuste tarbimise võimaldamist. Prantsusmaal lõpetati 15. oktoobril 2021. a tasuta COVID-19 testimine sümptomiteta ja ilma saatekirjata mittevaktsineeritud inimestele. Tasuta testimise võimalus säilitatakse mittevaktsineeritud kooliõpilastele ning vaktsineeritutele. Meetme eesmärk on piirata mittevaktsineeritud inimestel selliste teenuste tarbimist, kus nõutakse COVID-19 sertifikaati. Prantsusmaa valitsus teatas, et kavatseb riigis kehtivat eriolukorda pikendada kuni 31. juulini 2022. a. Samas on Prantsusmaa 14 päeva nakatumine 100 000 inimese kohta vaid 92.

Eestis on riigisisene epideemiline levik ning võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eesti epidemioloogiline olukord üks halvimaid. Paralleelselt kõrge haigestumisega on Eesti elanike hulgas vaktsineerimisega hõlmatus üks Euroopa madalamaid. Seega on vajalik ja sobiv võtta meetmeid, mis ühelt poolt piiravad nakatumist ja teiselt poolt soodustavad vaktsineerimist.

Käesoleva korraldusega kehtestatavad piirangud kehtivad vähemalt 10. jaanuarini 2022. a, kui Vabariigi Valitsus ei otsusta teisiti. Nimetatud otsused tehakse eraldi Vabariigi Valitsuse otsusega.

Alapunktiga 8 muudetakse punkti 16 sõnastust ja jäetakse välja kohustus kontrollida testi tegemise või tõendi ehtsust.

Muudatus tuleneb punkti 15, millega nähti ette negatiivse testi tulemuse alusel õigus osaleda korraldatud tegevustes, kehtetuks tunnistamisest. Kuna korralduse järgi ei aktsepteerita enam negatiivse testi tulemust tegevuses osalemise alusena, siis ei ole tegevuse eest vastutaval isikul põhjust ega alust seda kontrollida.

Tegevuse eest vastutav isik ei tohi kasutada tõendite kontrollimiseks ebausaldusväärseid rakendusi, mis andmeid ise salvestada ja edastada võivad, ning eelistada tuleks riigi loodud kontroll.digilugu.ee rakendust.

See tähendab, et andmeid töödeldakse üksnes kontrolli eesmärgil ning tegevuse eest vastutaval isikul ei ole õigus andmeid mis tahes ajahetkel säilitada, välja arvatud juhul, kui isik annab selleks isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud korras nõusoleku või esineb muu õiguslik alus andmete säilitamiseks isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt.

¹⁴ EURO_COVID19_Dashboard. COVID-19 situation in the WHO European Region. Data as of: 19 October 2021, 10:00 (CET). Kättesaadav: <https://who.maps.arcgis.com/apps/dashboards/ead3c6475654481ca51c248d52ab9c61> (19.10.2021).

Vastutaval töötlejal on kohustus järgida kõiki isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevaid nõudeid andmete töötlemisel. Juhul, kui isikuandmete töötlemise nõudeid rikutakse, teostab vastavat järelevalvet Andmekaitse Inspektsioon. Samuti lasub tegevuse eest vastutaval töötlejal andmete töötlemise nõuete rikkumise eest võimalik tsiviilvastutus. Nakkusohutuse tõendamise kohustus on isikul, kes osaleb tegevuses.

Korralduse punktiga 2 nähakse ette korralduse jõustumine 25. oktoobril 2021. a.

Korralduse punktis 3 nähakse ette korralduse avaldamine Riigi Teatajas ja veebilehel kriis.ee.

Taimar Peterkop
Riigisekretär